

Komínáři

Lezou na komíny elektráren, tepláren, cihelen, pivovarů, cukrovarů, ale i kafilérií a krematorií, bez ohledu na to, jak vysoké jsou. Cesta vzhůru k nebi jim přináší těžko popsatelné uspokojení. Odvážlivci? Dobrodruzi? Blázní se zvláštní úchylkou?

"Kdo jste a co tady chcete?" volal už zdálky neznámý muž na malou skupinku lidí, stojící pod komínem bývalého cukrovaru v Cerhenicích u Kolína. "Nic mimořádného, jen si ho vylezeme a hned zmizíme," odpověděl Vladimír Jiříčka, který po sedmnácti minutách jako první pokořil šestašedesátimetrový cihlový komín z roku 1871. "Ale tady jste na soukromém pozemku, sem je vstup zakázán. Ručím za to. Jsem správce objektu, tady nemáte co dělat!" opáčil muž a dodal: "Už sem jedou policajti." Tvrzení, že komín je veřejně přístupný, moc nevnímal. Jen se pousmál, zapálil si cigaretu a řekl: "Uvidíme!"

Bez ohledu na počasí

Komín je veřejně přístupný a neměli bychom mít problémy," oznamoval deseti chlapům a jedné ženě u osmiboké paty veterána Martin Vyštejn, předseda Svazu českých komínáři. "Buďte opatrní, dnes to bude nahoře hodně foukat. Rychle na komín a dolů, ať neděláme zbytečný rozruch. Kovové špricle jsou ze dvou stran, můžeme se rozdělit, výstup i sestup bude rychlejší."

První kramle na komíně jsou nejméně čtyři metry nad zemí. Kdosi vytáhne z batohu slabší drátěné lanko se smyčkou a zručně ho přehodí na první záchytný bod. Pak už stačí málo a lezci obratně stoupají ke koruně komína. Někteří se na chvíli zastavují, aby nabrali dech v šíleném větru. Pak znovu, bez jakéhokoli zajištění, šplhají k "dře".

Svou obratnost dokazují i při sestupu dolů, kdy první komínáři uvolňují cestu nahoru těm, které mají v zádech.

Při pohledu na komín ze země připomínají odvážlivci s vlajícími barevnými bundami mravence na stéble trávy. "Oblézání je náročné i trochu nebezpečné," konstatuje Vladimír Jiříčka. "Já s tím ale nemám problémy, jsem bývalý horolezec. Podobných obrátů jsem udělal stovky na víc než dvě stě dvaceti komínech."

Za necelou půlhodinku jsou zpátky na zemi všichni komínáři. Je mezi nimi i osmnáctiletý Vojta Mátl, který na svůj první komín vylezl letos v červnu. "Byl vysoký jednatřicet metrů a je v objektu Nemocnice Ke Karlovu. Ležel jsem tam letos v létě pár dní," říká Vojta. "Když jsem měl vycházku, tajně jsem vyšplhal jeho vnitřkem nahoru. Maminka hlídala dole. Měl jsem docela strach. Cerhenice jsou můj dvacátý komín."

Pro jednačtyřicetiletou Lucii Strejčkovou byl cukrovarnický "ubožák" (hladký komín bez ochozů) rutinní záležitostí. Leze už šest let a zdolala víc než sedmáct tisíc "komínářských" metrů. Její kolegové ji neřeknou jinak než První dáma. "Dnes byl vítr tam nahoře hodně velký, strach jsem ale neměla," usmívá se. "Horší to bylo před několika měsíci v Liberci na osmdesátimetrovém komíně, kde byl uzavřený ochoz. Musela jsem ho oblézat z vnějšku, přes zábradlí. Visela jsem zády dolů do prostoru, moc příjemné to nebylo."

"Bobe polez, jsi mezi posledními," volal kdosi na Vladimíra Randýska, kterému zbývalo dolů pár metrů, aby si připsal na svůj účet už 366. výstup. Mezitím se hlouček úspěšných komínáři dohadoval, kam se půjde na oběd a kde si společně přijíjí pivem. Vladimír Jiříčka poznamenal: "Tak končí každá úspěšná akce. Když lezeme pozdě v noci a všude je zavřeno, zastavíme se u nejbližší benzínové pumpy a tam si dáme lahváče."

Druhý dech

V cerhenické hospodě u nádraží bylo teplo. Komínáři si postupně sedali ke stolu svého předsedy, aby jim připsal do legitimace metry cihlového veterána. Každý z nich očima hladil poslední zápis a v duchu počítal letošní výkony.

"Pokaždé si vzpomenu na svůj první výstup před třiatřiceti lety," říká Vladimír Randýsek. "Byl to stočtyřicetimetrový komín teplárny v Praze - Michli. Odmalička jsem se na něj díval doma, z okna záchodu, a říkal si: jednou na něj vylezu. Až v devatenácti jsme si dodali se spolužákem Martinem Vyštejnem a s kamarády z Kačerova Přemkem Vackem a Petrem Pučem odvahu. Lezli jsme ho tajně, v půl třetí ráno, devátého května jednaosmdesátého roku. Vůbec jsme netušili, že právě tímto výstupem počneme historii Českého svazu komínáři."

Když odvážlivci hovořili o svém plánu, kamarádi ve škole si mysleli, že to je recese. Martin i Vladimír proto vzali na komín i velké bílé prostěradlo, na které napsali verš své básně: LANY HO MÁ JAKO KER. Transparent pak zavěsili na zábradlí posledního ochozu. Krátce nato založili

ojedinělý spolek nadšenců.

"Začali jsme vymýšlet pravidla, stanovy svazu i neobvyklé názvy komínů," vzpomíná Vyštejn. "Vznikl tak například lystecitní trepariozóm (schour), což je komín vysoký od padesáti do devětašedesáti metrů, nebo pojmenování globonický ulhorf (globon) pro komín vyšší než dvě stovky metrů. Takové názvy ve skutečnosti neexistují. Je to trochu recese."

Za rok si komínáři výstup v Michli zopakovali. Ne ve čtyřech, ale v jedenácti lidech a ve dne. U komína se tehdy sešla spousta zvědavých diváků. "Když nás uviděli zaměstnanci teplárny, zavolali veřejnou bezpečnost," doplňuje Martin Vyštejn. "Než přijela, stačili jsme vylézt nahoru i slézt. Policisté nás dostihli až na konečné tramvaje. Mysleli jsme, že to půjde do ztracena. Omyl, hlášení o mém přestupku putovalo na školu. Tam se sešla kárná komise, kde mi řekli, že jsem poškodil dobré jméno Vysoké školy ekonomické a dostal jsem veřejnou důtku."

Od třiaosmdesátého roku nebylo o komínářích slyšet ani slovo, jako by odešli ze scény. Až v jednadvadesátém - po osmi letech - se Vyštejn s Randýskem rozhodli, že to zkusí znovu. Začali organizovat výstupy na komíny elektráren, spaloven, tepláren, cukrovarů, cihelen, sídlištních kotelen, pivovarů i chladících věží. Počet lidí, kteří po nich chtěli lézt, se zvyšoval téměř geometrickou řadou, až se letos zastavil na čísle dvě stě šedesát tři.

"Tak velkou zájmovou skupinu nenajdete nikde ve světě. Nikde se neleze po komínech tolik jako u nás," pochvaluje si Vladimír Randýsek. "Dobrá čtvrtina komínářů jsou ženy. Nejmladším členům je patnáct, nejstaršímu šestašedesát. Členy svazu jsou i Švédové, Francouzka, Brit a Belgičan, a dokonce i jeden komínář z Hongkongu."

Komín, kam se podíváte

"U nás, ve městě, na venkově nebo i v krajině najdete komín, kam se podíváte," říká Martin Vyštejn. "I tenhle cerhenický zahlédnete tři kilometry od silnice. Západní Evropa je na komíny chudá, u nás jich odhadujeme na pět tisíc. V Praze máme zlezeny všechny vyšší než sto metrů, v Čechách všechny nad dvě stě. Zdoláváme je bez ohledu na počasí i roční dobu. Lezli jsme v Chorvatsku, na Slovensku, v Estonsku, Německu a Rakousku. Celkový počet výstupů je ovšem vyšší, protože na některých komínech jsme byli dvakrát i třikrát."

Martin Vyštejn jich má na kontě čtyři sta devadesát pět, našel víc než třicet tisíc "komínových" metrů. Cení si dvou výstupů na 305 metrů vysoký komín chvaletické elektrárny (nejvyšší u nás). Pochlubit se může i pokořením dvou třístovek v Tušimicích a Pruněřově, stejně tak i zdoláním 155 metrů vysoké chladící věže v jaderné elektrárně Temelín.

"Nejvyšší komíny nejsou tak náročné," tvrdí předseda svazu. "Jsou jenom hodně vysoké. Nemají víc než tisíc špriců. Na několika ochozech si ale můžete odpočinout, takže to není tak moc děsivé. Pro cestu nahoru vám stačí jen sportovní obuv a lehčí oblečení. Jestli se někdy bojím? Vždycky, když komín nemá ochrannou klec a nebo když se kramle nebo svod hromosvodu vydroluje z pláště zdíva. Jednou jsem lezl komín v Chrastavě. Neměl kramle zvenčí, proto jsem šplhal vnitřkem. Kovové stupně byly dost zrezivělé a ohýbaly se. Nechtěl jsem riskovat. Pár metrů před vrcholem jsem to vzdal. Musím to zaklepat, zatím to vydrželo všude, kde jsme lezli."

"Za chyby se platí," tvrdí komínáři, "při lezení musí vládnout rozum, ne emoce." Pád z komína znamená jistou smrt. Všechny dosavadní výstupy - až na jedinou výjimku - se našťěstí obešly bez vážných zranění.

"Loni v říjnu zahynul při sestupu z chvaletického komína jeden náš člen - bylo mu třiašedesát let," vzpomíná Martin Vyštejn. "Přepadl přes ochranné zábradlí na prvním ochozu ve výšce třiceti metrů. Dodnes si to neumíme vysvětlit. Byl to horolezec s dobrou fyzikou."

Povoleno, nebo zakázáno?

Jsou postaveny z betonu, cihel, plechu a plastu. Mají kruhový, obdélníkový, šesti- i osmihranný půdorys. Nejstarší z nich jsou sto a více let staré. K historicky nejcennějším patří komíny v Praze v Libni, ve Vysočanech a v Karlíně, kde kdysi stávaly velké průmyslové objekty.

"Lidé nás považují za dobrodruhy a ptají se nás, proč lezeme na komíny. Těžko se to vysvětluje," svěřuje se Vladimír Randýsek. "Je to sport, zábava, úchylka i fantastické dobrodružství, na které reaguje chemie v těle. Tam nahore, na koruně komínu, ať je to v šedesáti nebo dvou stech metrech, zažíváte něco, co se nedá ani složitě popsat."

A pak tu jsou ještě další důvody, které zmiňuje Martin Vyštejn: "Při každém výstupu komín měříme a zapisujeme do statistik. Kromě toho jsme tam nahore užiteční například i tím, že vyčistíme koncové signální lampy a nebo z výšky vyfotografujeme areál firmy, jejíž vedení nám povolí vylézt na komín."

Zákon komínářům nezakazuje lézt na komíny na veřejně přístupném místě. Když však "dlouhán" stojí na soukromém nebo firemním pozemku, na komín se nesmí. A nebo jen s povolením vlastníka pozemku či objektu. I pak komínáři podepisují, že lezou na vlastní riziko.

"Když porušujete zákaz, je to jako když kradete ovoce z cizí zahrady," svěřuje se Jiříčka. "Lézt načerno je vždycky dobrodružství. Kupříkladu letos v červnu jsme za noci šplhali na padesát metrů vysoký komín plzeňské věznice Bory. Drapli nás policajti, vyšetřovali a nakonec po třech hodinách propustili. Vyšli jsme naštěstí bez pokuty."

I když od jednadvadesátého roku mají některé firmy pro komínáře víc pochopení, většina výstupů se odehraje na soukromých pozemcích. "Když jsme přistiženi, policie nám většinou zahrozí a tím to skončí," konstatuje Vyštejn. "Za třiadvacet let jsem zaplatil jen dvě pokuty. Pět set korun v malé vesnici Loučovice v jižních Čechách za vstup na cizí pozemek, kde stál sto deset metrů vysoký komín, a jednou tisíc korun za komín v objektu firmy Koramo Kolín. Tam nás dokonce policie musela chránit před místní ostrahou."

Risk a dlouholetá odvaha se předsedovi svazu vyplatily. Počtem výstupů získal titul "zasloužilý a národní komínář" a "komínář-hrdina". Aby se stal "laureátem stání ceny", musí mít na svém kontě pět set výstupů. Chybí mu jich už jen pět. Zavolejte, lezu s vámi.

Ani po hodině a půl neubral vítr na síle. V hospodě u cerhenického nádraží na železničním koridoru bylo příjemně a útulno. Vyjedené talíře a vypité půllitry už dávno odnesla servírka do kuchyně. Zbývalo jen zaplatit a odjet zpátky domů. "A četníci nepřijeli," konstatoval polohlasem Vladimír Jiříčka. "Správce jen tak trochu strašil. Nedivím se, lidé, kteří je volají, nevědí, co jsme zač a proč lezeme po komínech." Pak se obrátil ke kolegům a řekl: "Až budete vědět o slušném komínu, zavolejte. Sbalím větrovku, botasky a rukavice a polezu s vámi. Hlavně ať to netrvá moc dlouho!"

Snímky / HN - Jan Šilpoch a Martin Vyštejn: Betonová třístovka elektrárny Prunéřov. Nejvyšším komínem u nás se může chlubit elektrárna ve Chvaleticích. Jeho koruna sahá až do 305 metrů. Více než stoletý "ubožák" bývalé cihelny v Praze-Ďáblicích. První dáma komínářů Lucie Strejčková

Autor/ři: Petr Melničuk